

Скорик Надія Олександрівна
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – д.ю.н., доцент Грицай І.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ПРАВА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ТА ПРАВОВА ДОПОМОГА В ЇХ РЕАЛІЗАЦІЇ

Збройні конфлікти та анексія Криму, що відбулися весною 2014 року, призвели до появи нової категорії громадян на території України, як внутрішньо переміщені особи. У рамках виконання своїх зобов'язань перед даною категорією осіб, український Парламент та Уряд розробили та затвердили національну нормативно-правову базу, що спрямована на захист прав внутрішньо переміщених осіб.

Проблема захисту та реалізації прав внутрішньо переміщених осіб залишається актуальною, тому нормативно-правові акти, що регулюють цю сферу суспільних, постійно зазнають змін. У січні 2017 року стали чинними зміни внесені до законодавства щодо надання безоплатної правової допомоги, відповідно до яких внутрішньо переміщені особи, а також особи, які звернулися із заявою про взяття їх на облік, як дану категорію осіб, визнані суб'єктами права на безоплатну вторинну правову допомогу.

У практичному розумінні це означає, що у випадку виникнення труднощів у реалізації чи захисті прав внутрішньо переміщених осіб, закріплених у Законі України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» або інших законодавчих актах, дана категорія осіб може звернутися за допомогою до найближчого бюро правової допомоги або місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», внутрішньо переміщені особи мають право на такі види правових послуг: захист; здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру. А громадяни України, які звернулися із заявою про взяття їх на облік як внутрішньо переміщених осіб, – на здійснення представництва інтересів осіб в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами; складення документів процесуального характеру, а також з питань, пов'язаних з отриманням довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи, до моменту отримання довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи [1].

Через тимчасову окупацію частини території України та фактичне функціонування органів влади, які працюють невідповідно до законодавства України, виникла ситуація за якої громадяни, що продовжують жити на окупованій території, не мають можливості отримати офіційних документів, які підтверджують юридично значущі факти, які визнаються Україною.

В законодавстві України не існує таких положень, які б дозволяли визнавати чинними документи, видані на тимчасово окупованих територіях.

Єдиним шляхом отримати, наприклад, свідоцтво про народження для дітей, які були народжені після тимчасової окупації території, що не перебуває під контролем України, є звернення до суду за встановленням факту народження громадянина України і видачею свідоцтва про народження. І після встановлення судом факту народження дитини, батьки зможуть отримати свідоцтво про народження у будь-якому відділі реєстрації актів цивільного стану. Така сама тривала процедура потребується для встановлення факту смерті та отримання свідоцтва про смерть для подальшого вступу у спадщину [2].

Однією з головних проблем в реалізації соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб залишається складність процедури нарахування соціальних виплат, численні постанови Кабінету Міністрів для врегулювання даної процедури, лише ускладнили ситуацію. І черговою перешкодою в доступі до соціального та пенсійного забезпечення стало прийняття 8 червня 2016 року Урядом України постанови № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам»

Дана постанова затвердила Порядок призначення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам та Порядок здійснення контролю за проведенням соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам за місцем їх фактичного проживання чи перебування.

Відповідно до постанови головною умовою призначення всіх соціальних виплат переміщеним особам є проходження перевірки місця фактичного проживання чи перебування особи. Відсутність особи за вказаним нею місцем проживання тягне за собою прийняття рішення про відмову в призначенні виплат. Відновлення виплат можливе не раніше ніж через 2 місяці, а випадку скасування довідки не раніше ніж через 6 місяців [3].

Наступною головною проблемою в реалізації основних прав і свобод внутрішньо переміщених осіб стали труднощі в отриманні документу про загальну середню освіту та продовження навчання у вищих навчальних закладах.

З метою організації роботи із реалізації права на освіту дітей з тимчасово окупованих територій, створюються освітні центри на базі вищих навчальних закладів, які працюють з 19 червня по 30 вересня. Для отримання документів про базову та повну загальну середню освіту, необхідних для здобуття вищої та професійно-технічної освіти, діти проходять річне оцінювання та державну підсумкову атестацію в уповноважених загальноосвітніх навчальних закладах за екстернатною формою, зарахування на яку здійснюється згідно з наказом керівника цього закладу [4].

Діти, зареєстровані, як внутрішньо переміщені особи, отримують державну цільову підтримку у вигляді: повної оплати за навчання для здобуття професійно-технічної та вищої освіти, соціальної стипендії, безоплатного проживання в учнівських та студентських гуртожитках та ін.

Отже, з виникненням такої нової категорії осіб, як внутрішньо переміщені особи, на території України, виникають і нові права та свободи, що потребують особливого механізму їх реалізації та захисту. Центри безоплатної правової допомоги є інструментом захисту прав незахищених верств населення. Законодавство України не регулює всі аспекти реалізації прав внутрішньо переміщених осіб, і тому саме центри безоплатно правової допомоги спрямовують свою діяльність на врегулювання суперечностей та відновлення порушених прав даної категорії осіб.

Література

1. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 р. (зі змінами і допов.) / *Відомості Верховної Ради України*. 2011 № 30-31. Ст. 382.
2. Лісова Ю. Правова допомога внутрішньо переміщеним особам. Національна практика. Приклади правових консультацій. Практичний посібник / Відп. ред. С. Марущенко; ступ. слова: А. Вишневський, Г. Христова. Київ: Логос, 2017. 110 с.
3. Права внутрішньо переміщених осіб: <https://helsinki.org.ua/prava-vnutrishno-peremischenyh-osib>.
4. Права внутрішньо переміщених осіб та правова допомога в їх реалізації: legalaid.gov.ua.

Смирницька Єлизавета Віталіївна
студентка юридичного факультету
Науковий керівник – д.ю.н., доцент Грицай І.О.
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

За часи своєї незалежності Україна набрала келих обертів у своєму розвитку. Питання, що стосуються суспільства стають все більш, і більш актуальними. Гарантування прав і свобод людини і громадянина є, і залишається основним обов'язком демократичної держави. У забезпеченні реалізації прав і свобод людини громадянина, важливу роль відведено праву особи на правову допомогу. Застосування практики безоплатної допомоги, на сьогоднішній день містить багато недоліків. Сама ж система безоплатної допомоги є не зовсім ефективною. Тому це питання потребує вивчення і дослідження.

Проблеми безоплатної допомоги досліджували багато вчених, а саме: О.М. Бандурк, Т.В. Варфоломеева, А.Т. Комзюк, В.В. Копейчиков, О.Ф. Скакун, П.М. Рабиновича, С.Я. Фурс, І.Ю. Гловацький та ін.

В історичних джерелах та юридичній літературі знаходимо відомості про існування безоплатної правової допомоги, зокрема такої, що надавали адвокати. Так, згідно Кодексу українського народу «Права, по котрым судится малороссийский народ» 1743 р., адвокатом могли бути повнолітні, християнської віри, розумово й фізично повноцінні, світського стану чоловіки. Хоча їх робота оплачувалася, передбачалися випадки, коли адвокат повинен був здійснювати захист безкоштовно [1].